одобига алоқадор сўфий бўлганлигини тасдиқловчи далилдир. Хуллас, Паҳлавон Маҳмуднинг жавонмардлик билан алоқасини унинг паҳлавонлиги, курашчилар пешвоси бўлганлиги билан эмас, балки тариқати кубравия билан изоҳлаш керак. Яна шу нарса маълум бўладики, Паҳлавон Маҳмуд, Шайх Кубродан ботиний иршод олган. Шу сабабдан у ҳам увайсий, модарзод авлиё сифатларига эга бўлган. Ушбу ҳолат ҳазрат Баҳоуддинга ҳам тегишли бўлган. Яъни: «Тариқат одобини Баҳоуддин Мир Кулолдан олган. Хулоса қилиб айтганда, Паҳлавон Маҳмуд ҳазратларида авлиёларга хос барча хусусиятлар бўлган экан ва биз бемалол ул зотни ҳақиқий авлиё деб аташимиз мумкин.

Адабиётлар

1. Мирзиёев Ш.М. Буюк келажагимизни мард ва олийжаноб халқимиз билан бирга қурамиз. – Т.: “Ўзбекистон”, 2017.
2. Исломий Ш,. Алишер Навоий ва Хоразм авлиёлари. - Т.: «Фан», 1998.
3. Исҳоқов Ё. Паҳлавон Маҳмуд ҳақида.. Ўзбек тили ва адабиёти. -Т.: 1971. №2.
4. Исфандияр М.Р. Библиография и характеристика некоторых произведений шейха Наджм Аддина Кубра и сочинений о нём. Международная конференция посвящённая шейху Наджм Аддину Кубра. 4- книга. – Мешхед: Культурный центр Посольства ИРИ в Туркменистане и Бюро исламских исследований Организации исламской культуры и связи, 2001.
5. Комилов Н. Нажмиддин Кубро. Рисола. - Т.: А.Қодирий номидаги халқ мероси нашриёти, 1995.
6. Мотлак М.Я. Правление (вилайат) и святой (вали) в мистицизме шейха Нажм ад-дина Кубра и Моулана Джелал ад-дина Руми насилия // Международная конференция посвящённая Шейху Наджм Аддину Кубра. 2-книга. – Ашхабад: Культурный центр Посольства ИРИ в Туркменистане при участии Бюро исламских исследований 2001.
7. Шайх Нажмиддин Кубро. Жамолинг менга бас. -Тошкент: Адабиёт ва санъат. 1994
8. Шайх Нажмиддин Кубро. Шарҳи рисолайе одобул зокирин. – Урганч: Хоразм, 1997.
9. Шайх Нажмиддин Кубро. Рубоийлар. // “Шарк юлдузи”. - Тошкент. 1988.
10. Ҳаққул И. Тасаввуф сабоқлари. Бухоро, 2000.

РЕЗЮМЕ

Ушбу мақолада Нажмиддин Кубро ва Паҳлавон Маҳмуд тасаввуф таълимоти ва унинг маънавий негизлари, аҳлоқийлик, инсонийлик, тарбиявийлик ҳамда Паҳлавон Маҳмуднинг ботинан кубравия тариқати вакили сифатида бевосита жавонмардлик одобига алоқадор сўфий бўлганлигини, Паҳлавон Маҳмуд, Шайх Кубродан ботиний иршод олганлиги, устоз ва шогирд муносабатлари акс этган.

РЕЗЮМЕ

В данной статье изучены вопросы учения Наджмиддин Кубро и Пахлавана Махмуда и его духовных основ, нравственности, морали, гуманизма, воспитания, а также философско-нравственные основы суфизма Пахлавана Махмуда как духовного преемника и ученика Шейха Нажмиддина Кубро.

SUMMARY

This article examines the teachings of Najmiddin Kubro and Pakhlavan Makhmud and its spiritual foundations, morality, humanism, education, as well as the philosophical and moral foundations of Sufism of Pakhlavan Makhmud as the spiritual successor and disciple of Sheikh Najmiddin Kubro.

ШАХМАТ ТЎГАРАКЛАРИНИ ТАШКИЛ ЭТИШНИНГ ПЕДАГОГИК ВА ПСИХОЛОГИК АСОСЛАРИ

У.Қ.Холиқов – *докторант*
Гулистон давлат университети

Таянч сўзлар: шахмат тўгараклари, ёшга оид хусусиятлар, жисмоний юкламалар, мактаб спорт кенгаши, мураббийлар гуруҳи, спортчи ўқувчилар гуруҳи.
Ключевые слова: шахматные кружки, возрастные особенности, физические нагрузки, школьный спортивный совет, тренерская группа, спортивная студенческая группа.
Key words: chess clubs, age characteristics, physical activity, school sport council, coaching group, sport student group.

Ишнинг долзарблиги. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 9 августдаги “Ўзбекистон Республикасида шахматни ривожлантириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПҚ-3906-сонли қарорига мувофиқ мактаб дастурлари доирасида 150 та умумтаълим мактабларининг ўқувчиларини тажриба тариқасида шахматга ўқитишни ташкил этиш вазифаси белгиланган эди [2].

2021 йил 14 январда “Шахматни янада ривожлантириш ва оммавийлаштириш ҳамда шахматчиларни тайёрлаш тизимини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида” Президент қарори қабул қилинди [3].

Шу қарор асосида 150 та умумтаълим мактабларининг ўқувчиларини тажриба тариқасида шахматга ўқитишни ташкил қилиш амалиёти кенгайтирилиб, яна қўшимча 150 та мактаб (шу жумладан, Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятларда (Тошкент вилоятидан ташқари) 10 тадан, Тошкент вилояти ва Тошкент шаҳрида 15 тадан мактаб) шахматга ихтисослаштирилади; тегишли 1000 та умумтаълим мактабида 2, 3 ва 4-синф ўқувчиларини “Жисмоний тарбия” фани доирасида 18 соатлик режа асосида шахматга ўқитиш йўлга қўйилади ҳамда уларга методик ёрдам кўрсатилади. Қолган барча мактабларнинг 2, 3 ва 4-синф ўқувчилари “Жисмоний тарбия” фани доирасида шахматга ўқитилади.

Шахматнинг фойдали хусусиятлари ҳақида жуда кўп илмий тадқиқотлар олиб борилган. "Шахмат-давомли мантқий фикрлашни ривожлантирувчи интеллектуал ўйинлар ичида энг асосийси ва мураккаби", ҳисобланади.

Афсуски, умумтаълим мактабларида бугунги кунда шахмат тўгаракларини ташкил этиш жараёнлари замон талабларига мос эмас. Мактаблардаги ташкил этилаётган шахмат тўгараклари ўқувчиларни мунтазам равишда спорт билан шуғулланишига жалб қилиши, уларни шахмат ўқув курсида ўқитилиши, математика, психология, педагогика ва жисмоний тарбия билан боғлиқ бўлиб, ушбу фанларни ўзлаштиришда асосий омил бўлиб хизмат қилади.

Ишнинг мақсади. Умумтаълим муассасаларида шахмат тўгарак ташкил этишдан мақсади – ўқувчиларнинг шахсий ва интеллектуал қобилиятларини ривожлантириш учун шароит яратиш хамда уларда умумий маданият, мантиқий, мустақил ва соғлом фикрлай олиш қобилиятини шакллантиришдан иборат [5].

Тадқиқот натижалари ва уларнинг муҳокамаси. Умумтаълим мактабларида шахмат тўгаракларини тизимли ташкил этишни ўрганиш асосида амалий тавсиялар ишлаб чиқиш лозим бўлади. Шуни инобатга олган ҳолда, ушбу мақолада биз икки босқичда олиб борилган тадқиқотларимиз натижаларини тақдим этамиз. Биринчи босқичда (2019 йил апрел-май) биз иккинчи ва учинчи синф ўқувчиларининг мантиқий фикрлаш жараёнини ўргандик. Тадқиқотда Сирдарё вилояти Гулистон шаҳаридаги 5-мактаб, Баёвут туманидаги 9-мактаб, Сурхандарё вилояти Термиз шаҳаридаги 14-мактаб, Термиз туманидаги 3-мактаб, Намаган вилояти Намаган шаҳаридаги 48-мактаб, Тўрақўрғон туманидаги 39-мактабларда олиб борилди.

Тажриба жараёнида 169 иккинчи ва 176 учинчи синф ўқувчилари, ўқитувчилари ва ота-оналар қатнашдилар.

Иккинчи босқичда (2020 йил ноябр-декабр) иккинчи, учинчи, тўртинчи синф ўқувчиларининг ақл-заковат доираси ўрганилди. Тадқиқотда Сирдарё вилояти Гулистон шаҳаридаги 5-мактаб, Баёвут туманидаги 9-мактаб Сурхардарё вилоятни Термиз шаҳаридаги 14-мактаб, Термиз туманидаги 3-мактаб, Намаган вилояти Намаган шаҳаридаги 48-мактаб, Тўрақўрғон туманидаги 39-мактабларида олиб борилди. Тажрибада 259 ўқувчи қатнашди, улардан 90 нафари иккинчи синф ўқувчилари, 84 нафари учинчи синф ўқувчилари, 85 нафари тўртинчи синф ўқувчилари, ўқитувчи ва ота-оналар қатнашдилар.

Умумтаълим мактабларида ташкил этилаётган тўгаракларни тизимлаштириш, ташкил этилган тўгараклар қониқарлилигини баҳолаш мақсадида сўровнома ўтказилди.

Сўровномада қуйидаги саволлар берилди:

1) Мактабингизда ташкил этилган шахмат спорт тўгараклари фаолияти қониқарлими?

2) Мактабингиздаги шахмат тўгаракларида ёш тоифаларига алоҳида эътибор қаратилганми?

3) Мактабингизда шахмат тўгараклирини янги тизимини ташкил этишни хоҳлайсизми?

Ўтказилган сўровномада респондентлардан берилган саволарга "Ҳа", "Йўқ" ва "Муҳим эмас" деб жавоб беришлари сўралган эди. Олинган натижалардан шу маълум бўлдики, биринчи савол бўйича "Ҳа" деб жавоб берганлар сони 24 та, ёки умумий респондент-ларнинг 21,4 % ни, "Йўқ" деб жавоб берганлар сони эса 52 та, ёки умумий респондентларнинг 79,6 % дан ортиқроғини ташкил қилди. "Муҳим эмас" деб жавоб берганлар бўлмади.

Иккинчи савол бўйича "Ҳа" дея жавоб берган респонднетлар сони 19 та, умумий респондентларнинг 13,8 % ни, "Йўқ" деб жавоб берганлар эса 42 тани, умумий респондентларнинг 71,5 % ни, "Муҳим эмас" жавобини танлаган респондентлар эса 11 нафарни, ёки 14,7 % ни ташкил қилди.

Учинчи савол бўйича "Ҳа" дея жавоб берган респондентларнинг жавоблари 65 нафарни, умумий респондентларнинг 83,2 % ни, "Йўқ" жавобини танлаганлари эса 10 тани яъни, 8,5 % ни ташкил қилган бўлса, "Муҳим эмас"деб жавоб берган респондентлар 5 та, ёки 0,83 % ни ташкил қилди.

Ўтказилган сўровномада иштирок этган респондентларнинг жавобларидан шу маълум бўлдики, умумтаълим мактабларида ўтказлаётган шахмат тўгараклари тизимлаштирилмаган ва қониқарли даражада эмас.

Шуни таъкидлаш керакки, шахмат дарсликлари ушбу турдаги ўқув адабиётлари пайдо бўлганидан буён шахмат ўйинини ўрганишни истаган ҳар бир киши учун, аслида - катталар учун ёзилган. Улар ўқувчиларнинг ёш хусусиятларини таҳлил қилмаган ва ҳисобга олмаган.

Мактабдаги синфларни ёшига қараб тўгаракларга жалб қилинганда 1-2 синф ўқувчилари 6-7-8 ёш, 3-4 синф ўқувчилари 9-11 ёш, 5-7 синф ўқувчилари 12-14 ёш, 8-9 синф ўқувчилари 15-16 ёш, 10-11 синф ўқувчилари эса мос равишда 17-18 ёшда бўлишади.

Кўплаб тадқиқотчилар ёш шахматчиларга бериладиган юкламаларни ёшга оид хусусиятлари ўзига хослигини, машғулотларнинг ёшини инобатга олган ҳолда режалаштириш лозимлигини таъкидлашади. Умумтаълим мактабларининг аксариятида ташкил этилган шахмат тўгаракларида эса шуғулланув-чиларнинг ёши инобатга олинмаган [7].

Умумтаълим мактабларида тўгараклар ташкил этишда синфларни (шуғулланувчилар ёшини) ҳисобга олиш энг муҳим омиллардан биридир. Олиб борилган тадқиқотларда шахматчиларнинг тайёрлаш ва улар машғулотларини режалаштиришда айнан биз тақсимлаган кўринишда бўлинган.

Одатда 7-8 ёшли бола ўзига хос категориялар бўйича фикр юритади. Кейинчалик формал операциялар босқичига ўтиш кузатилади, умумлаштириш ва мавҳумлаштириш қобилияти ривожланади. Ўрта даражага ўтиш даврига келиб ўқувчилар мустақил мулоҳаза юритишлари, хулоса чиқаришлари, қиёслашлари, таҳлил қилишлари, алоҳида ва умумийликни топишлари, содда қолипларни тузишлари, ҳодиса ва тушунчалар ўртасидаги боғланишларни аниқлашлари лозим. Учинчи синф ўқувчилари кенгроқ ва торроқ тушунчаларни фарқлай олишлари, умумий ва аниқ тушунчалар орасидаги боғланишни топа олишлари керак. Агар 1-2-синф ўқувчилари кўпинча аргументация ва исботни ҳақиқий кўрсатган ҳолда ёки ҳар доим ҳам қонуний бўлмаган ўхшатиш асосида алмаштирса, 3-4-синф ўқувчиси асосли далил бера олиши, далилни кенгайтириш керак. Учинчи синф ўқувчисининг таҳлилий фаолияти ғоя ва тушунчаларга асосланади. Тафаккурнинг тушунчалар жиҳатидан ривожланиши, яъни абстракт-концептуал фикрлаш, ўсмирликнинг янги шаклланиши бўлмиш бошланғич мактаб ёшининг охирига келиб акс эттиришнинг пайдо бўлишига ёрдам беради. Бу нафақат билиш фаолиятини ва бошқа одамларга, балки ўзларига ҳам таъсир қилади. Булар бошланғич синф болалари тафаккурининг айрим хусусиятларидир.

7-9 ёшли болаларнинг ўзига хос хусусиятлари физиологлар, психологлар ва ўқитувчиларнинг кўпгина тадқиқотларида кўриб чиқилган бўлиб, улар болаларнинг ўқув жараёнидаги мослашувининг кўп ўлчовли муаммосига мурожаат қилади. Етти ёш бола организмида сезиларли ўзгаришлар бўлиб, улар энг аввало асаб тизимиида, мияда, унинг морфологияси ва физиологиясида намоён бўла бошлайди [6].

Машғулотлар ҳафтасига 2-3 марта ўтказилди. 1-2 синф учун 45 минут, 2-3 синфлар учун 60 минут, 5-7 синф учун 90 минут, 8-9 синфлар учун 120 минут 10-11 синфлар учун 150 минут этиб белгиланди. Ҳар бир ёш гуруҳи ўз тўгарагининг умумий вазифалари билан бир қаторда, ўзига хос хусусиятига эгадир, машғулотларда бериладиган юкламалар шуни инобатга олган ҳолда тақсимланди.

Хулоса. Мавзу юзасидан қуйидаги хулосаларни чиқариш мумкин:

Биринчидан, таклиф этилаётган "Умумтаълим мактабларида шахмат тўгаракларини ташкил этиш тизими" орқали мактаб ўқувчиларининг кўпроқ қисми қамраб олинади.

Иккинчидан, тизимнинг ҳар бир таркибий қисмига бириктирилган вазифаларнинг бажарилиши мактаб раҳбарияти ва спорт кенгаши томонидан тўлиқ таъминланса, умумтаълим мактабларида таҳсил олаётган ўқувчиларнинг катта қисмини оммавий спортга, айнан шахматга узлуксиз жалб этиш имконияти яратилади.

Учинчидан, шахмат билан шуғулланган ўқувчилар-нинг ақлини ўстириш баробарида, мустақил, ҳар томонлама тўғри, шахсий сифатларни шакллантириш ва мантиқий фикрлашга ўргатишда улкан имкониятларга эга бўлади.

Тўртинчидан, шахмат ўқувчиларнинг ахлоқий, руҳий, маънавий ва ақлий жиҳатдан соғлом бўлиб ўсишларига хизмат қилади.

Адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 9 августдаги "Ўзбекистон Республикасида шахматни ривожлантириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги ПҚ-3906-сонли Қарори.

2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 14 январдаги "Шахматни янада ривожлантириш ва оммавийлаштириш ҳамда шахматчиларни тайёрлаш тизимини такомиллаштириш чора-тадбирлари" тўғрисида ПҚ-4954-сон Қарори.
3. Муҳиддинов М. Катакларда яширинган олам. -Т.: "Ўзбекистон", 1976.
4. Вершинин М.А. Теория проектирования системы формирования логического мышления шахматистов. Дис. ... доктора педагогических наук. Волгогр. гос. акад. физ. культуры. -Волгоград: 2005. -С. 506.
5. Махмудов А.Х., Джураев Р.Х., Ахунжанов А.Т.Дидактический потенциал шахматной игры. -М.: Наука и образование сегодня, № 6 (53), 2020. -Часть 2. -С. 70-71.
6. Тарасова О.В. Педагогические условия формирования логической культуры младших школьников средствами шахматной деятельности. Дис. ... канд. пед. наук. -Казань: 2005. -С. 209.

РЕЗЮМЕ

Ушбу мақолада умумтаълим мактабларида айни пайтдаги шахмат тўгаракларининг ҳолати ва уларни тизимли ташкил этиш жараёни тадқиқ этилган. Мактабларда шахмат тўгаракларининг тизимли ташкил этилиши таҳлил қилиниб, шунга оид кeрaкли таклиф ва тавсиялар билдирилган. Таклиф этилаётган тизим орқали кўпроқ ўқувчилар доираси қамраб олиниши илмий асосланган.

РЕЗЮМЕ

В данной статье рассматривается состояние шахматных кружков в общеобразовательных школах одновременно и процесс их систематической организации. Проанализирована систематическая организация шахматных клубов в школах и предлагается соответствующие рекомендации. Охват сферы большим количеством студентов с помощью предлагаемой системы является научно обоснованным.

SUMMARY

This article examines the state of chess clubs in general education schools at the same time and the process of their systematic organization. The systematic organization of chess clubs is analyzed in schools and appropriate recommendations are given. Reaching out to more students with the proposed system is scientifically proved.

КИШИ ЖАСТАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ ЛОГИКАЛЫҚ ОЙЛАЎЫН РАЎАЖЛАНДЫРЫЎДА ҚАРАҚАЛПАҚ ХАЛЫҚ АЎЫЗЕКИ ДӨРЕТПЕЛЕРИНИҢ ТУТҚАН ОРНЫ

Л.А.Ибрагимова – *еркин излениўши*
Әжинияз атындағы Нөкис мәмлекетлик педагогикалық институты

Таянч сўзлар: мактабгача тарбия ёшидаги болалар, болалар психологияси, психологизм, мантиқий ўргатиш, бадиий психологизм, нафосат таъсири, болалар фольклори, нафосат тарбияси психологик ривожланиш воситаси, болалар фольклори ва тарбия.

Ключевые слова: дети дошкольного возраста, детская психология, психологизм, логическое учение, художественный психологизм, эстетическое влияние, детский фольклор, эстетическое воспитание, средства психологического развития, детский фольклор и воспитание.

Key words: children of preschool age, children's psychology, psychology area, teaching logically, area of fine psychologism, aesthetic influence, children's folklore, aesthetic education, the means of psychological development, children's folklore and education.

Қарақалпақ халық аўызеки дөретпелериниң тәлим-тәрбия жөнелисинде тутқан орны ҳаққында педагогика теориясы ҳәм педагогика тарийхы аспектинде бир қатар арнаўлы изертлеўлерде [1,4,5,6] жүдә қызықлы пикирлер билдирилген. Ҳақыйқатында да, халық аўызеки дөретпелери күтә ерте дәўирлерден баслап қәлиплесип, бизиң бүгинги күнимизге шекем өзиниң раўажланыў жолын даўам еттирип киятырған бай мәдений-әдебий ғәзийнемиз саналады. Бул дөретпелердиң киши жанрларынан баслап, үлкен көлемдеги дәстанларға шекем халқымыздың мәдений турмысында өзиниң әҳмийетли орнына ийе. Әсиресе, бизиң келешегимиз болған жас әўладты тәрбиялаўда, олардың сана-сезимин, ой-өрисин раўажландырыўда аўызеки әдебий шығармалардың үлкен орын тутатуғынлығы бәршемизге мәлим.

Фольклорлық шығармалар пайда болыў дәўирлеринен баслап балалар психологиясына терең тәсир етип, олардың кәмил инсан дәрежесинде өсип жетилисиўинде әҳмийетли функцияны атқарып келген. Мәселен, бесик жыры, балалар қосықлары, салт-дәстүр қосықлары, нақыл-мақаллар, жаңылтпаш ҳәм жумбақлар балаларды киши жасынан баслап тәрбиялаўда белгили дәрежеде хызмет атқарған. Ал, ертеклер ҳәм дәстанлар тәрбия қуралы сыпатында үлкен жастағы балалар ушын көплеп дөретилген. Бул шығармаларды дөретиўшилер үлкен жастағылар менен бир қатарда балалардың да психологиялық талғамын қабыл етиў, түсиниў ҳәм сезим мүмкиншиликлерин есапқа алған ҳалда жаратқан ҳәм халық арасында аўыздан-аўызға өтип тарқалған.

Бүгинги биз жасап турған дәўир информация тармақларының раўажланған, балалар санасын ҳәр тәреплеме раўажландырыўда кең мүмкиншиликлер жаратылған дәўир болса да, ата-бабаларымыздан мийрас болып киятырған аўызеки дөретпелер де еле өз қәдирин жойтқан жоқ. Олар мектепке шекемги жастағы балалардың психологиясын раўажландырыў қуралы сыпатында пайдаланылып киятыр. Бул бағдарда көркем шығармалардағы қаҳарман психологиясының, яғный айтқанда, психологизмлердиң тутқан орны айрықша. Себеби, психологизм - көркем шығармаларда қаҳарманлардың ишки руўхый дүньясын, олардың әдеп-икрамлық белгилерин ашып бериўши көркем сүўретлеў қуралы болып табылады [2:170].

Демек, ҳәр қандай көркем шығармада қатнасыўшы қаҳарманлардың әдеп-икрамлық нормаларының жүзеге шығыўы оқыўшыда да белгили бир психологиялық тәсир етиў күшине ийе болады.

Қарақалпақ халқының өткен әсир даўамында дөреткен аўызеки әдебиятының барлық жанрларында халық турмысы өз сәўлелениўин тапқан. Оларда халықтың түпкиликли арзыў-әрманлары көрсетилип ғана қоймастан, бул әрманларға жеткергендей сезимталлы лирика менен ҳәр бир уғымды балаларға қонымлы етип, шебер жеткере билиў ата-ананың балаларға берген ўәсиятнамасы ретинде көринеди.

Балалар фольклоры «Бесик жыры»нан басланады. Оларды аналар атқарған менен негизги тәсир күши балалардың санасына бағдарланған. «Бесик жырын»дай нәзик сезимлерге толы қосықларды таңлап ата-анасына, елине деген сүйиспеншилик, меҳрибанлық сезимлери менен өседи. Демек, баланың психологиясын раўажландырыў оның нәрестелик пайытынан басланады.

Киши жастағы балалар ушын арналған «Балалар қосықлары» болса олардың психологиясына унамлы тәсир етиўши хызмет атқарады. «Түлкишек», «Ҳәкке қайда», «Әўелемен дүўелемен» ҳәм т.б. сыяқлы ойын түриндеги балалар қосықлары тек ғана балалардың ўақытын мазмунлы өткериўде ғана емес, олардың сана-сезимин, көркем сөзге қуштарлығын, шаққанлығын ҳәм өмирге талпыныўшылық қәсийетлерин атқарыўда да күтә әҳмийетли.

Бул қосықларды бүгинги күндеги бала тәрбиясы ислеринде өнимли қолланыў мақсетке муўапық болады. Себеби, балалардың психологиясында милей мақтаныш сезимлерин қәлиплестириўде, өтмиш әўладларымызды, бай тарийхымызды, мәдениятымызды үйренип өткен